

ΣΥΝΤΟΜΩΤΑΤΑ ΤΙΝΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ
ΤΟ ΕΤΟΣ 1870 ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἡ θεραπεία τῶν νοσούντων ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἐνηργήθη ἐντὸς τεσσάρων νοσοκομείων καὶ εἴκοσι καὶ πέντε θεραπευτηρίων.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καθ' ὃ ὁ στρατὸς ἠρίθμει κατὰ μέσον ὄρον 11,695 ὀπλίτας (τῶν ἀξιωματικῶν μὴ συμπεριληφθέντων, καθὸ σπανιώτατα ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς καταστήμασι νοσηλευομένων), κατὰ τὸ ἔτος, λέγω, τοῦτο εἰσηλθον ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς νοσοκομείοις καὶ θεραπευτηρίοις ἄρρώστοι 14,466· προστιθεμένων δ' εἰς τούτους 341 ἀρρώστων, οἵτινες κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1870 εὑρέθησαν νοσηλευόμενοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1869, ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ 1870 νοσηλευθέντων ἀνδρῶν ἀνέρχεται εἰς 14,807. Ἄλλ' ἐκ τούτων δέον ὅπως ἀφαιρεθῶσιν ἄρρώστοί τινες, οἵτινες ἐνοσηλεύθησαν μὲν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς θεραπευτικοῖς καταστήμασι, δὲν ἀνήκουσιν ὅμως εἰς τὸν στρατὸν, ἢ καθὸ ἀξιωματικοί, δέον ὅπως καὶ ἐντεῦθεν ν' ἀφαιρεθῶσιν οὗτοι συμποσοῦνται εἰς 319 ὡς ἐξῆς

Ἀξιωματικοὶ ἡμεδαποί.....	5
Ναῦται τοῦ Β. Ναυτικοῦ.....	149
Ἰδιῶται ἐπὶ πληρωμῇ.....	20
Κληροῦχοι.....	75
Πολιτικοὶ κατάδικοι.....	15
Ἀλλοδαποὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται ἐπὶ πληρωμῇ..	55

τὸ ὅλον 319

ἀφαιρουμένων τούτων ἀπὸ τῶν 14,807, ὑπολείπονται νοσηλευθέντες ὀπλίται 14,488.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μέση δύναμις τοῦ στρατοῦ, καθὰ προεῖρηται, κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἦτο 11,695 ἄνδρες, αἱ εἰσοδοὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις καὶ θεραπευτηρίοις ὑπερτεροῦσι τὸν μέσον ἀριθμὸν τῶν ὀπλιτῶν κατὰ 2,793. Τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον διὰ τοὺς περὶ τὰς ἰατρικὰς στατιστικὰς ἀσχολουμένους, διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἄρρώστος, διαρκουῶντος τοῦ ἔτους, τρίς καὶ τετράκις καὶ ἔτι πλέον δυνατὸν νὰ ἀσθενήσῃ καὶ νὰ εἰσέλθῃ πρὸς νοσηλείαν, ἄλλοτε δι' ἄλλο νόσημα, ἐνῶ ἄλλοι πάλιν ἄνδρες, εὐτυχέστεροι, δυνατὸν μηδὲν νὰ νοσήσωσιν ἐντὸς τοῦ ἔτους, καὶ ἐπομένως νὰ μὴν εἰσέλθωσι πρὸς νοσηλείαν· ὥστε, ἂν οἱ νοσηλευθέντες ὡς πλείους τῶν ὀπλιτῶν, οὐδὲν τὸ ἄτοπον· διότι λέγοντες *νοσηλευθέντας* ἐννοοῦμεν *εἰσοδούς* ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς καταστήμασι, καὶ οὐκ ὀλίγοι ἄνδρες εἰσῆλθον ἐν αὐτοῖς πλεονάκις οἱ ἴδιοι ἐντὸς τοῦ 1870.

Ὁ μέσος ἀριθμὸς (ἡ μέση δύναμις) τῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ νοσηλευομένων ἀρρώστων ἐν τοῖς νοσοκομείοις καὶ θεραπευτηρίοις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο 376,95 ἀρρώστοι· ὥστε ἡ ἀναλογία τῶν ἀρρώστων πρὸς τοὺς ὑγιεῖς ὑπῆρξε, κατὰ τὸ 1870, ἀρρώστοι 32,2 ἐπὶ 1000 ἀνδρῶν. Ἡ ἀναλογία αὕτη κατὰ τὸ 1859 ἦτο 47,6, ἦτοι ὑπερτέρα κατὰ 15,4 τ. 1000.

Ἐκ τῶν ὡς ἀνωτέρω ἐν ὄλῳ νοσηλευθέντων 14,807 ἀρρώστων ἀπεβίωσαν, διαρκουῶντος τοῦ 1870, 162 ἀρρώστοι· ὥστε ἀναλογοῦσι 10,9 θάνατοι ἐπὶ 1000 νοσηλευθέντων.

Ἐκ δὲ τῶν νοσηλευθέντων 14,488 ὀπλιτῶν ἀπέθανον 136· ὥστε ἀναλογοῦσιν 9,3 θάνατοι ἐπὶ 1000 ἀρρώστων καὶ 11,7, ἐπὶ 1000 ὀπλιτῶν. Ἡ ἀναλογία αὕτη κατὰ τὸ 1859 ἦτο

ἐπὶ μὲν 1000 νοσηλευθέντων 11,2 (ὑπερτέρα κατὰ 1,9), ἐπὶ δὲ 1000 ἀνδρῶν 13 (ὑπερτέρα κατὰ 1,3).

Ἄλλ' ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι κατὰ τι μικροτέρα τῆς πραγματικῆς διὰ τε τὸ 1870 καὶ διὰ τὸ 1859, διότι ἄνδρες τινές, εὐἀριθμοὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἰδίως ὑπὸ πνευμονικῆς φυματώσεως πάσχοντες, ἐξεληθόντες τῶν θεραπευτικῶν καταστημάτων καὶ ἐπ' ἀδείᾳ ἀναρρώσεως εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐστίας μεταβάντες, ἀπεβίωσαν ἐκεῖ, καὶ δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 136 ἐν τοῖς νοσοκομείοις καὶ τοῖς θεραπευτηρίοις ἀποβιωσάντων ὀπλιτῶν.

Ἐκ τῶν 14,488 νοσηλευθέντων ὀπλιτῶν ἀνήκον

Εἰς τὰ 10 τάγματα τοῦ πεζικοῦ.....	9510
Εἰς τὰ 4 τάγματα τῶν εὐζώνων.....	2534
Εἰς τὸ τάγμα τῶν σκαπανέων.....	233
Εἰς τὴν ἵππαρχίαν τῶν ἀκροβολιστῶν.....	641
Εἰς τὴν χωροφυλακὴν.....	634
Εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ τὸ ὀπλοστάσιον.....	883
Εἰς τὸν λόχον τῶν ἀπομάχων.....	18
Εἰς τοὺς ὑπεραρίθμους.....	12
Εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ὑποδίκους.....	23
τὸ ὅλον	14,488

Οἱ 14,807 ἐν ὄλῳ νοσηλευθέντες ἐπαρουσίασαν ἡμέρας νοσηλείας 133,622, ἦτοι ἀναλογοῦσι 9,02 ἡμέραι νοσηλείας δι' ἕκαστον ἀρρώστον. Οἱ δὲ 14,488 νοσηλευθέντες ὀπλίται ἐπαρουσίασαν ἡμέρας νοσηλείας 127,199, ἦτοι ἀναλογοῦσι 8,7 ἡμέραι νοσηλείας εἰς ἕκαστον ἀρρώστον ὀπλίτην. Ἡ μικρὰ αὕτη ἐπὶ ἑλαττον διαφορὰ εἶναι εὐεξήγητος· διότι εἰς τὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν τῶν νοσηλευθέντων 14,807 συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸν στρατὸν 319, δι' οὓς, κατὰ μέρος λαμβανομένους, ἀναλογοῦσι 20,1 ἡμέραι νοση-

λείας εἰς ἕκαστον, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι οὗτοι, ἰδίαις δαπάναις νοσηλεύομενοι, παρατείνουσι πολλακίς πέραν τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου χρόνου τὴν ἑαυτῶν νοσηλείαν, τῆς ὑπηρεσίας μὴδὲν ἐχούσης ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἐπιθυμίαν, ἐνῶ οἱ ὀπλίται νοσηλεύονται μόνον τὸν ἀπολύτως ἀναγκαῖον πρὸς θεραπείαν καὶ ἀνάβρωσιν αὐτῶν χρόνον.

Αἱ 127,199 ἡμέραι νοσηλείας ὀπλιτῶν καταμερίζονται εἰς τοὺς διαφόρους αὐτῶν βαθμοὺς ὡς ἑξῆς:

Ἡμέραι νοσηλείας ἐπιλοχιῶν.....	811
» » λοχιῶν.....	2373
» » δεκανέων.....	6932
» » ὑποδεκανέων καὶ στρατιωτῶν.....	117083
.....	τὸ ὅλον 127,199

Κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἐδαπανήθησαν ἐν τοῖς φαρμακείοις τῶν στρατιωτικῶν νοσοκομείων καὶ θεραπευτηρίων φάρμακα ἀξίας ἐν ὅλῳ δρα. 23,255 καὶ 58 λ. Ἀφαιρουμένων ἀπὸ τούτων δραχμῶν 8,953,79, εἰπραχθεισῶν ἐκ φαρμάκων χορηγηθέντων εἰς ἀξιωματικούς κατ'οἶκον (2075,25), ἐκ τιμήματος φαρμάκων χορηγηθέντων εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν διὰ τοὺς καθειργμένους εἰς διαφόρους φυλακὰς, τοὺς ὑπὸ σεισμοῦ παθόντας Παρνασσεῖς (4009,31), ἀποδοθέντος εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ ὑπουργείου, τοῦ τιμήματος τῶν πρὸς θεραπείαν τῶν ἵππων στρατοῦ χρησιμευσάντων φαρμάκων κτλ. κτλ., μένουσι δραχμαὶ 14,301 καὶ 79 λεπτ. ὡς τίμημα τῶν διὰ τοὺς ἐν τοῖς νοσοκομείοις καὶ θεραπευτηρίοις νοσηλευθέντας 14,807 ἀβρώστους δαπανηθέντων φαρμάκων. Καὶ ἐν τούτοις πρό τινων μηνῶν ἐδημοσιεύθη ἐν φυλλαδίῳ, ὅτι δαπανῶνται φάρμακα ἀξίας 135,000 δραχμῶν διὰ 1300 ἀβρώστους τοῦ στρατοῦ!! Ἡ μεταξὺ τῆς ἰδανικῆς ταύτης δαπάνης καὶ τῆς πραγματικῆς δαπάνης δια-

φορὰ δὲν εἶναι, ὡς βλέπομεν, μεγάλη..... περιορίζεται εἰς μόνον τὸ δεκαπλάσιον!!

Δαπανηθέντων λοιπὸν φαρμάκων ἀξίας δραχ. 14,301,79 διὰ 14,807 ἀβρώστους, ἡ εἰς ἕκαστον ἀβρώστον ἀναλογοῦσα ἔτησία δαπάνη φαρμάκων κατὰ τὸ 1870 ὑπῆρξεν ἐκ λεπτ. 96 μόνων. Κατὰ τὸ 1868 ἡ δαπάνη αὕτη ἦτο δρα. 1,05, κατὰ δὲ τὸ 1869 μόνον λ. 94, μέσος ὅρος τῶν τριῶν ἐτῶν λεπτὰ 98.

Ἐπειδὴ τὰ 14,301 δραχμῶν καὶ 79 λεπτῶν ἀξίας φάρμακα ἐδαπανήθησαν εἰς 133,622 ἡμέρας νοσηλείας, ἀναλογοῦσιν εἰς ἑκάστην ἡμέραν νοσηλείας φάρμακα ἀξίας μόνων λεπτῶν 10,7. Τὸ εὐτελέστατον τοῦτο ποσόν, τὸ εἰς φάρμακα τοῦ στρατοῦ δαπανώμενον, εἶναι ἀπόβροικα τοῦ ληφθέντος μέτρου, ὅπως παντοῦ τοῦ κράτους ἡ μὲν ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ στρατιωτικῶν ἰατρῶν, τὰ δὲ φάρμακα χορηγῶνται ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς κεντρικῆς φαρμακαποθήκης πεμπομένων, ἀποκλεισθέντων ἐντελῶς τῶν ἰδιωτικῶν φαρμακείων τῆς χορηγήσεως φαρμάκων εἰς τὸν στρατόν. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἀρκοῦμαι νὰ φέρω δύο μόνον παραδείγματα. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1869, λαβόντων στρατιωτικῶν τινων ἰατρῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος χορηγουμένην ὑποχρεωτικῶς αὐτοῖς 5 1/2 μηνῶν ἀδειαν, ἵνα ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν βουλευτικὸν ἀγῶνα, ἐβιάσθη τὸ ὑπουργεῖον νὰ ν' ἀναθέσῃ τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν μικρῶν τινων θεραπευτηρίων εἰς ἰδιώτας ἰατροὺς, καὶ τὴν χορήγησιν τῶν φαρμάκων εἰς ἰδιώτας φαρμακοποιούς. Ἐν τῶν θεραπευτηρίων τούτων, τὸ μικρότερον ἴσως, ἦτο τὸ τῆς Λεβαδείας. Ὁ χορηγητὰς εἰς τοῦτο τὰ φάρμακα ἰδιώτης φαρμακοποιὸς ὑπέβαλεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον λογαριασμὸν φαρμάκων, ἀναβαίνοντα εἰς δραχ. 309!! διὰ μόνον τὸν μῆνα Αὐγούστον!! Τὸ στρ. Λογιστήριον ἐπεριώρισε τὸ ποσόν τοῦτο εἰς δραχ. 188, ἢ τόσας ἐπλη-

ρώθη ὁ ἰδιώτης φαρμακοποιός. Ἄμα ἐπανεληθόντων τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν τῆς ἀδείας των, διωρίσθη εἰς τὸ θεραπευτήριον Λεβαδείας στρατιωτικὸς ἰατρός, ὅστις, χορηγῶν φάρμακα ἐκ τῶν τοῦ δημοσίου, ἐδαπάνησε κατὰ μὲν τὸν Ὀκτώβρ. φάρμακα ἀξίας δραχμῶν 20 καὶ λεπτ. 97, κατὰ δὲ τὸν Νοέμβριον φάρμακα ἀξίας 23,09, καὶ κατὰ τὸν Δεκέμβριον μόνον δραχ. 19 καὶ 41 λ., ὅπερ δηλοῖ, ὅτι διὰ τοῦ ἰδιώτου ἰατροῦ καὶ τοῦ ἰδιώτου φαρμακοποιοῦ προέκυπτεν ὀκταπλασιασμὸς δαπάνης. Ἴνα δὲ μὴ ὑποτεθῆ, ὅτι ἐξελεξάμην τὸ παράδειγμα τοῦτο, ὅλως ἐκτακτον, παραθέτω ἕτερον. Εἰς τὸ θεραπευτήριον Ἐθῶν κατὰ τὴν 3ην τριμηνίαν τοῦ 1868, ἐνεργουμένης τῆς ὑπηρεσίας δι' ἰδιώτου ἰατροῦ καὶ ἰδιώτου φαρμακοποιοῦ, ἐζητήθησαν διὰ τίμημα φαρμάκων δραχ. 697, περιορισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ Λογιστηρίου εἰς 488, πληρωθείσας τῷ ἰδιώτῃ φαρμακοπιῶ, ἧτοι δραχ. 162 κατὰ μῆνα κατὰ τὴν 4ην τριμηνίαν τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ὁμοίως ἐνεργουμένης τῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ αὐτῷ θεραπευτηρίῳ, ἐζητήθησαν δι' ἀντίτιμα φαρμάκων δραχ. 657, περιορισθεῖσαι εἰς 459, ἧτοι δραχμ. 153 κατὰ μῆνα. Διορισθέντος εἰς τὸ θεραπευτήριον ἐκεῖνο στρατιωτ. ἰατροῦ, χορηγοῦντος φάρμακα ἐκ τῶν τοῦ δημοσίου, ἡ μηνιαία δαπάνη τῶν φαρμάκων οὐδέποτε ὑπερέβη τὰς 15 δραχμάς!! Ἡ διαφορὰ αὕτη φαίνεται ὄντως ἀπίστευτος, καὶ ὅμως μαρτυρεῖται ὑπὸ ἐπισήμων ἐγγράφων.

Ἐνταῦθα δεύει νὰ περατώσω τὰς ὀλίγας ταύτας περὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στρατοῦ καταστάσεως κατὰ τὸ 1870 εἰδήσεις, διότι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοσημάτων κατ' εἶδος κτλ. κτλ. οὔτε τοῦ παρόντος καιροῦ εἶναι νὰ ἡμιλήσω, οὔτε πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον ἢ ἀρίθμησις αὐτῶν δύναται νὰ ἐγείρῃ παρὰ τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ «Ἑλληνος στρατιώτου» τοῖς μὴ ἰατροῖς.

Σ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΠΓΜΩΝ ΤΟΥ ΛΟΧΟΥ ΕΝ Τῷ
ΠΡΩΣΣΙΚῷ ΠΕΖΙΚῷ.

Εἰς ἄλλην ἐποχὴν (1) ἐγράψαμεν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν μάχεται τὸ Πρωστικὸν πεζικόν, ἐν ᾧ τὰ ὀπισθογεμῆ ὄπλα ἔφερον πολλὰς ἀλλοιώσεις, καθόσον ἀφορᾷ τὴν τακτικὴν. Ἦδη θέλομεν πραγματευθῆ κάπως εἰδικώτερον περὶ τῶν διαφορῶν κινήσεων τῶν τακτικῶν μονάδων αὐτοῦ, ἧτοι τοῦ λόχου καὶ τοῦ τάγματος. Γνωστὸν δ' ὑπάρχει, ὅτι αἱ ἐν εἰρήνῃ ἀσκήσεις εἶναι προπαρασκευαστικαὶ τῆς ἐν πολέμῳ ἐνεργείας.

Γενικῶς μὲν ἐν τε τῇ Πρωσσίᾳ καὶ ἀλλαγῷ τακτικῆς μονάδος ὑπάρχει τὸ τάγμα· ἀπὸ τίνος ὅμως χρόνου αἱ τῶν λόγων φάλαγγες ἀφίενται εἰς ἑαυτάς, καὶ ἐργάζονται καὶ αὐταὶ ὡς μονάδες τακτικῆς. Ἐντεῦθεν νομίζεται ὅτι προέκυψεν ἡ εἰς 250 ἄνδρας δύναμις τοῦ Πρωστικοῦ λόχου· ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο καὶ μόνον ἡ ἀφορμὴ, καθόσον ἐν Ῥωσσίᾳ ὁ λόχος πρὸ πολλοῦ ἠρίθμει 260 ἄνδρας, ἐν δὲ τῇ Αὐστρίᾳ 220.

Ὅπως δ' ἂν ἦ, ἡ δύναμις αὕτη ἐχορήγησε τοῖς Πρώστοις τὰ μέσα τοῦ νὰ μεταβῶσιν εὐχερέστερον εἰς τὴν διὰ παρατεταμένης γραμμῆς μάχην, εἰς δὲ τοὺς διοικητὰς τῶν λόγων, τὴν εὐκολίαν τῆς μεμονωμένης ἐνεργείας καὶ τῆς χρήσεως τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ἰκανότητος.

Τὸ τάγμα ἐν Πρωσσίᾳ σύγκεται ἐκ τεσσάρων λόγων, ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ εἶναι 1000 ἀνδρῶν. Τρία δὲ συνήθως τάγματα, ἐν ᾧρα δὲ πολέμου καὶ τέσσαρα, τοῦ τελευταίου ἐν ἐφεδρείᾳ παραμένοντος, ἀποτελοῦσι τὸ σύνταγμα, ὅπερ δὲν

(1) Ἰδὲ φυλλάδιον Ἰουλίου 1870.

ἀποτελεῖ μὲν μονάδα τακτικὴν, εἶναι ὅμως ἀναγκαία ἡ ὑπαρ-
ξις αὐτοῦ, συντελοῦσα εἰς τὸ ὁμοίωμορον τῶν ἐλιγμῶν, τῆς
πειθαρχίας, τῆς οἰκονομίας.

Ἴδου ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν ἡ ἀριθμητικὴ δύναμις ἐν τε τῇ
εἰρήνῃ καὶ τῷ πολέμῳ τοῦ πρωσσικοῦ τάγματος καὶ συντάγ-
ματος λέγομεν δὲ ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, καθόσον εἰς τὰ διά-
φορα ὀνόματα φέροντα συντάγματα ὑπάρχουσι μικραὶ τινες
παρλλαγαί.

Δύναμις τάγματος τῆς γραμμῆς.

Ἐν εἰρήνῃ.	Ἐν πολέμῳ.
ἀντισυνταγ. ἢ μαγιόρος	4 1 μὲ 4 ἵππους καὶ 2 στρατ. ἀγωγεῖς
λοχαγοὶ	4 4 » 4 » 4 » »
ὑπολοχ. α. τάξεως	4 4 »
» β'. » ὦν εἰς ὑπασπιστῆς	9 13, ὦν εἰς ὑπασπιστῆς μὲ 2 ἵππους καὶ 1 στρατ. ἀγωγή
ἐπιλοχία	4 4
porte-épee-enseignes (βοηθὸς μὴ ὑπάρχων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ)	4 4
λοχία	46 46
ὑπαξιωματικοὶ (ἐν Πρωσσίᾳ ὑπάρχει διάμεσος βαθμὸς μεταξὺ λοχίου [sergent] καὶ δεκανέως [caporal])	29 57, ὦν εἰς γραφεὺς τοῦ μαγιόρου
Τούτων ὁ εἰς γραφεὺς παρὰ τῇ διοικήσει	
δεκανεὺς τυμπανιστῆς	4 4
τυμπανισταὶ καὶ αὐληταὶ	46 46
δεκανεὺς	48 96
στρατιῶται	396 808
Ἐν ὄλῳ 18 ἀξιωμ. καὶ 518 ἄνδρες.	Ἐν ὄλῳ 22 ἀξιωμ., ἄνδρ. στρατοῦ 4002
Ἀπόλεμοι δὲ	Ἀπόλεμοι δὲ
ἰατρὸς τάγματος	1 1 μὲ 1 ἵππον καὶ 1 στρατ. ἀγωγή
δόκιμος	1 1 ἰατρὸν βοηθ. μὲ 1 ἵππον καὶ 1 στρατ. ἀγωγή
ἐπὶ τοῦ χρηματικοῦ	4 4
ὀπλοδιορθωτῆς	4 4
τεχνίται διάφοροι	16 16
νοσοκόμοι	4 4

Τὸ ἐπιτελεῖον δὲ τοῦ συντάγματος περιλαμβάνει

Ἐν εἰρήνῃ.	Ἐν πολέμῳ.
ἀνώτερον ἀξιωμ. διοικητὴν	1 1 μὲ 6 ἵππους καὶ 3 στρατ. ἀγωγεῖς
μαγιόρον ἢ καὶ ἀνώτ. ἀξιωμ.	1 1 » 4 » καὶ 2 » »
ὑπολοχ. ὑπασπιστὴν συντάγμ.	1 1 » 2 » καὶ 1 » »
ὑπαξ. γραφεὶα τοῦ συντάγμ.	1 1

1 » δι' ἕτερον συντάγματος, ὅπου τοιοῦτος ὑπάρχει.

Ἐν ὄλῳ τὸ σύνταγμα περιλαμβάνει 57 ἀξιωματ., 1625
στρατοῦ ἄνδρας, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀπολέμων.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ δύναμις τοῦ ἐν εἰρήνῃ
καὶ ἐν πολέμῳ λόχου ἔχει ὡς ἐξῆς·

Ἐν εἰρήνῃ.	Ἐν πολέμῳ.
λοχαγός	4 1 μὲ 1 ἵππον καὶ 1 στρατ. ἀγωγή
ὑπολοχ. α. τάξεως	4 1
» β'. »	2 2
ἐπιλοχίας	4 4
porte-épee-enseignes	4 4
ὑπαξιωματ., ὦν εἰς ἐπὶ τοῦ ὅπλισμου	7 7
δεκανεὺς	42 42
στρατιῶται	99 224
νοσοκόμος	4 4
	ἐν ὄλῳ 427 250
πρὸς δὲ	
τεχνίτης ἐνδυμάτων	4 4
» σανδάλων	4 4
τυμπανισταὶ	2 2
αὐληταὶ	2 2

Εἰς τὸν Πρωσσικὸν στρατὸν αἱ ἀσκήσεις περιορίζονται εἰς
ἐκείνας καὶ μόνας, αἵτινες τὸν μὲν στρατιώτην εἰθίζουσιν εἰς
τὰς πολεμικὰς ἐνεργείας, τὸν δ' ἀξιωματικὸν εἰς τὸ χρᾶσθαι
τὴν ὑπ' αὐτὸν δύναμιν κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς περιστάσεως.
Πάντες οἱ λοιποὶ συνδυασμοὶ κινήσεων, οἱ χρησιμεύοντες πρὸς
ἀπλὴν ἐπίδειξιν, ὀσημέραι παραγράφονται.

Τοῦ λόχου ἐν Πρωσσίᾳ, ὡς ἀνωθι ἐμνήσθημεν, ἐνεργοῦν-
τος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεμονωμένως, δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ὁ
Πρωσσικὸς λόχος, ὡς ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως
καὶ τῆς εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς θέσεως τοῦ λοχα-
γοῦ, ἀποτελεῖ οἰονεὶ ταγματίον, οὕτινος ὁ διοικητὴς ὀφείλει
παντὶ σθένει νὰ κατορθοῖ τὴν διαχείρισιν ἑτοιμον καὶ πρα-
κτικὴν. Ἴδωμεν λοιπὸν τὰ περὶ ἀσκήσεων αὐτοῦ τοῦ λόχου
καὶ τῆς ἐκ τούτων ἐμφαινομένης τακτικῆς τοῦ Πρωσσικοῦ
λόχου.

Περὶ τοῦ λόχου.

Ἀσκήσεις προπαρασκευαστικαὶ διὰ τὴν μάχην.

Ὁ λόχος πρέπει νὰ ἀσκῆται οὕτως, ὥστε ὁ διοικητὴς αὐτοῦ νὰ δύναται νὰ τὸν κινήσῃ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μετὰ τῆς μεγαλητέρας ταχύτητος καὶ τῆς ὅσον οἷόν τε μεγαλητέρας τάξεως.

Αἱ ἀσκήσεις, αἱ χρήσιμοι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς εὐκινήσιος τοῦ λόχου, εἶναι αἱ συμπύξεις, αἱ ἀναπτύξεις, αἱ ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ κατὰ πλευρὰν χωρήσεις, καὶ αἱ ἀλλαγαὶ διευθύνσεων. Μὴ γράφοντες τὸν μηχανισμόν τῶν ὅλων κινήσεων, ὅστις ἀποτελεῖ τὸν κανονισμόν τῶν ἀσκήσεων, περιοριζόμεθα εἰς τὰς γενικὰς περὶ τούτων ἀρχὰς, ἀφιέμενοι κατὰ μέρος τὰς λεπτομερείας, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν κανονισμόν.

Ἡ ὡς εἰκὸς φυσικὴ θέσις τοῦ λόχου ὑπὸ γενικὴν ἐκφράσιν εἶναι ἡ συντεταγμένη.

Ὁ λόχος, συνεπτυγμένος φαλαγγιδὸν κατ' οὐλαμούς (1), ἀναπτύσσεται

διὰ τὴν ἀκροβολιστικὴν μάχην

διὰ τὴν προσβολὴν διὰ τῆς λόγχης

διὰ τὴν ἐν παρατάξει μάχην

(1) Ὁ λόχος ἐν παρατάξει ἀποτελεῖ δύο οὐλαμούς εἰς τρεῖς ζυγοὺς.

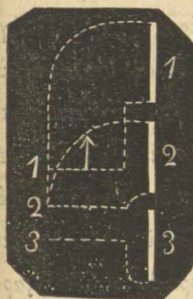
Ἐν πολέμῳ καὶ κατὰ τὰς ἐν φάλαγγι συμπύξεις ἀποτελεῖ τρεῖς οὐλαμούς, ὧν ὁ τρίτος ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πρώτου ζυγοῦ ἀποτελεῖται. Οἱ ἄνδρες τοῦ τρίτου ζυγοῦ εἶναι οἱ κατ' ἀρχὴν ἀποτελοῦντες τοὺς ἀκροβολιστάς· ὥστε ἕκαστον τμήμα λόχου ἔχει τοὺς ἀναλογούντας αὐτῷ. Εἰς τὰς μάχας πολλάκις παρατηρήθη, ὡς ἐκ τῆς σχετικῆς δυνάμεως τῶν λόχων, ὅτι διαίρουνται οὗτοι εἰς 3 οὐλαμούς, ὧν ἕκαστος ἐκ 3 ζυγῶν συνέπεσε δὲ νὰ γίνῃ χρῆσις καὶ 4 ζυγῶν.

Ὁ λόχος διαίρεται εἰς οὐλαμούς, ὁ δ' οὐλαμὸς εἰς διμοιρίας, καὶ αὗται εἰς ἐνωμοτίας.

Οὗτοι εἶναι οἱ τρεῖς κυριώτεροι λόγοι, δι' οὓς ἐνεργεῖται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λόχου.

Ὁ λόχος ἐν γένει ἀναπτύσσεται μὲ τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρόσω, ἐὰν ὁ διοικητὴς δὲν καταδείξῃ ἄλλην διεύθυνσιν δι' εἰδικοῦ παραγγέλματος· ἡ δὲ ἀνάπτυξις γίνεται ἀφ' οἴου· ἢ ποτε οὐλαμοῦ κατὰ τὰς ἀνάγκας.

Ἐπιθεθεῖσθω ὅτι, τοῦ λόχου παραμένουτος φαλαγγιδὸν κατ' οὐλαμούς, ὁ ἐχθρὸς δείκνυται κατὰ πλευρὰν δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ διοικητὴς ὀφείλει ν' ἀναπτύξῃ τὸν λόχον ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἢ ἐπὶ τὰ ἀριστερά, ὅπως ἀντιση εἰς τὴν ἐχθρικὴν προσβολήν. Αἱ κινήσεις ἐνεργοῦνται τότε ἐπὶ παραγγέλματι τοῦ διοικητοῦ τοῦ λόχου κατὰ τὰ ὑποδεικνύμενα εἰς τὸ 1. καὶ 2. σχῆμα.

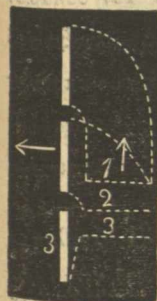

Σχ. 1.

Ἐὰν ὁ λόχος ἐκ τῶν προηγουμένων διατελῇ ἔχων μέτωπον διὰ τοῦ δευτέρου ζυγοῦ, αἱ δὲ περιστάσεις ἐπισπεύδουσι τὴν ἀνάπτυξιν, τότε ἡ ἀνάπτυξις γίνεται κατὰ μέτωπον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζυγοῦ· ἄλλως ἢ ἀνάπτυξις ἐνεργεῖται κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐκείνης, πρὸς ἣν πρόκειται νὰ διαταγῇ τὸ πῦρ, καὶ κατόπιν παραγγέλλεται ἡ μεταβολή.

Αἱ κινήσεις αὗται καὶ πᾶσαι αἱ ἐπόμεναι ἐκτελοῦνται κατὰ τὰς περιστάσεις ἐν χώρᾳ,

ἢ καὶ τοῦ λόχου βαδίζοντος ἐπὶ τὰ πρόσω μετωπηδόν, ἢ καὶ κατὰ πλευρὰν, ὅποτε τὸ βᾶδισμα τῶν ζυγῶν κατὰ παραγωγὴν.

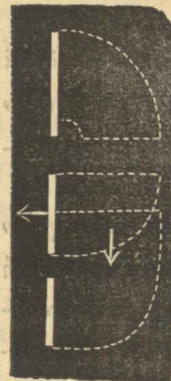
Σχ. 2.

Τὸ πάντων κυριωδέστερον, ἐφ' ᾧ πρέπον νὰ φέρηται ἡ προσοχή, εἶναι ἡ ἀσκήσις τοῦ στρατιώτου εἰς τὴν ταχίστην ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελλμάτων. Τούτου ἅπαξ ἐθισθέντος, αἱ αὐταὶ κινήσεις ἐπαναλαμβάνονται καὶ ὅταν ἡ φυσικὴ θέσις τῶν οὐλαμῶν ἐν τῇ φάλαγγι ἀνατραπῇ συνεπείᾳ οἰαςδήποτε ἀροσηῆς.

Πολλάκις συμβαίνει εἰς ἀνάπτυξιν τινὰ κατὰ πλευρὰν ὁ 3ος οὐλαμὸς νὰ ἐνεργῇ μεταβολὴν

ἢ περιστροφὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὅπως φθάσῃ εἰς παράταξιν (σχ. 3.)

σχ. 3.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδεμία σκέψις περὶ τακτοποιήσεως ἀπαιτεῖται πρὶν ἢ αἱ περιστάσεις τῆς μάχης τὸ ἐπιτρέψωσιν.

Πολλάκις συμβαίνει νὰ παρουσιασθῇ ἀνάγκη, ὥστε ὁ στρατιώτης, ἅμα στρατήση, νὰ πυροβολήσῃ. Τότε δίδεται τὸ παράγγελμα—1) Πρὸς πυροβόλημα—2) ἄλλε! Οἱ στρατιῶται εἰς τὸ δεύτερον παράγγελμα ἐτοιμάζουσι τὰ ὅπλα.

Σχηματισμὸς τετραγώνου.

Τὰ ὀπισθογεμῆ ταχυβόλα ὅπλα τοῦ πεζικοῦ ἀπέδειξαν εἰς τοὺς τελευταίους πολέμους τοῦ 1866 καὶ 1870—71, ὅτι δὲν εἶναι ἐφεξῆς ἀπόλυτος ἀνάγκη τῶν τετραγώνων πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπιτιθεμένου ἑπικικοῦ, ὅπερ (ἔστω ἐν παρόδῳ) ὀφείλει ἐφεξῆς ν' ἀποφεύγῃ τοιαύτην παράτολμον ἐπιθεσιν· πιστεύομεν ὅμως, ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ὁ σχηματισμὸς τετραγώνου κατὰ τὰς μάχας πρὸ πάντων, ὡσάκις ἢ φορὰ τῶν πραγμάτων ἄγει εἰς τὴν χαλάρωσιν τῆς πεποιθήσεως, ἣν ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐφ' ἑαυτὸν ἢ τὸ ὅπλον τοῦ ὁ στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ. Ὅπως δ' ἂν ἦ, ὁ διοικητὴς τοῦ λόχου ὀφείλει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν διαρκῶς, ὅτι τὸ τετράγωνον πρέπει νὰ μορφοῦται, ὥστε ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς προσβολῆς τέσσαρες ζυγοὶ (σχ. 4.). Τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς ἐπὶ τὸν 1ον οὐλαμὸν

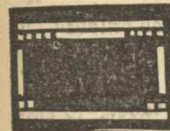

σχ. 4.

προσχωρήσεως τοῦ 2ου, τοῦ δὲ διακένου μεταξὺ τοῦ 2ου καὶ 3ου οὐλαμοῦ καλυπτομένου διὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν τῶν λόχων· ὁ 2ος οὐλαμὸς πυκνοῦται ἐπὶ τοῦ 1ου εἰς ἀπόστασιν ζυγοῦ, ὁ δὲ τρίτος εἰς ἀπόστασιν πυκνῆς φάλαγγος ἀπὸ τοῦ 2ου.

Ἐὰν ὁ λόχος ἔχῃ πλήρες ἢ σχεδὸν πλήρες τὸ ἐμπόλεμον αὐτοῦ προσωπικόν, καλὸν ἔσται νὰ σχηματίσῃ τὸ τετράγωνον οὕτως, ὥστε τὸ 1ον καὶ 4ον μέτωπον ν' ἀποτελῶνται ἐξ

οὐλαμῶν πλήρων, ἐνῶ τὰ μέτωπα 2ον καὶ 3ον θέλουσιν ἀποτελεῖσθαι ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐνωμοτιῶν τοῦ 2ου οὐλαμοῦ (σχ. 5.). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ἐσωτερικαὶ (κεντρικαὶ)

σχ. 5.

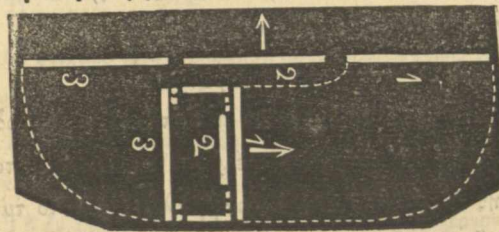
ἐνωμοτίαι τοῦ 2ου οὐλαμοῦ, ὡς καὶ οἱ ὑπαξιωματικοί, προσχωροῦσιν ὀπισθεν τοῦ προσβολομένου μετώπου, ἐνῶ ὑπαξιωματικοὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ὀριζόμενοι πληροῦσι τὰς γωνίας, τὰς ἀποτελουμένας ὑπὸ τοῦ 2ου, 3ου καὶ 4ου μετώπου.

Τὸ τετράγωνον λύεται εὐκόλως, φερομένων τῶν ἐνωμοτιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ 2ον καὶ 3ον μέτωπον, εἰς τὰς σχετικὰς αὐτῶν θέσεις, διὰ τοῦ «στοιχηθὸν ἐπὶ δεξιὰ ἢ ἀριστερά».

Ἡ τοιαύτη τοῦ τετραγώνου μὀρφωσις ἐξετιμήθη ὡς πολλὰς εὐκολίας παρουσιάζουσα διὰ τὸ βάδισμα, διότι ἡ φάλαγξ ἀναμορφοῦται εὐκόλως.

Πολλάκις εἰς τὴν μάχην συμβαίνει, τοῦ ἐχθροῦ ἀποκρουμένου διὰ τοῦ οὕτω συγκεκριτομένου τετραγώνου, νὰ ἐπέρχηται ἡ βούλησις τῆς καταδιώξεως τοῦ ἐχθροῦ διὰ πρὸς «ἐπὶ παραγγέλματι» (1). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ τετράγωνον διαλύεται μὲ μέτωπον ἐπὶ τὰ πρόσω, ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἢ ἐπὶ τὰ ἀριστερά.

Ἐποθεθεῖσθω, ὅτι θέλομεν ν' ἀναπτυχθῶμεν μὲ μέτωπον ἐπὶ τὴν ἀριστεράν (σχ. 6.). Αἱ πρὸς τοῦτο κινήσεις εὐκόλως

σχ. 6.

(1) Τὰ ἐν μάχῃ πρὸ τοῦ πεζικοῦ εἶναι τὰ κατὰ βούλησιν καὶ τὰ ἐπὶ παραγγέλματι, ὅπότεν συσσωμῶς πυροβολῇ ἅπασ ὁ λόχος, ἢ κατὰ ζυγούς.

ἐννοοῦνται. Ὁ 1ος οὐλαμὸς βραίνει ἐπὶ τὰ πρόσω στρεφόμενος εἶτα ἐπ' ἀριστερὰ—τοῦ 2ου οὐλαμοῦ τὰ τμήματα λαμβάνουσι διαδοχικῶς θέσιν ἐν τῇ παρατάξει—ὁ 3ος οὐλαμὸς ὡς ἔχει μέτωπον στρέφεται ἐπὶ δεξιὰ, διατηρῶν τὸ διὰ τοῦ ὀπισθεν ζυγοῦ μέτωπον. Ἡ τοῦ οὐλαμοῦ τούτου παράταξις διὰ τοῦ πρώτου ζυγοῦ ἐνεργεῖται ἅμα αἱ τῆς μάχης περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψωσιν.

Περὶ τοῦ τμηματικοῦ πυρός.

Τὸ ὀπισθογεμὲς ὄπλον ἐπιτρέπει τὸ τμηματικὸν πῦρ, ὅπερ ὅμως οὐδὲ τὸ πρῶν ὄπλον ἀπέτρεπε, πλὴν δὲν ἦτο ἐν χρήσει. Ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ λόχος δὲν προφθάνει ν' ἀναπτυχθῆ, ἢ ὅτι εὐρίσκεται ἐπὶ ὁδοῦ καὶ δὲν ὑπάρχει δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ὁ ἀναγκαῖος πρὸς ἀνάπτυξιν χώρος, ἢ τέλος ὅτι ὁ λόχος καταλαμβάνεται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αἴφνης ὑπὸ ἐχθροῦ κατὰ μέτωπον ἐρχομένου, πᾶς τις ἐννοεῖ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχει ἀνάγκην χρήσεως τοῦ ὀλικοῦ αὐτοῦ πυρός. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ 1ος οὐλαμὸς πυροβολεῖ καὶ γονατίζει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος, ὁ 2ος οὐλαμὸς πράττει τότε τὰ αὐτὰ, καὶ οὕτω ἄρχεται ἢ σειρά τοῦ 3ου οὐλαμοῦ, ὅστις πυροβολεῖ μὲν, δὲν ἔχει ὅμως ἀνάγκην νὰ γονατίσῃ. Τοῦ 3ου οὐλαμοῦ πυροβολήσαντος, ἀνορθοῦνται οἱ δύο οὐλαμοὶ 1ος καὶ 2ος, καὶ ἐπαναλαμβάνουσι τὸ πῦρ αὐτῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πυρὰ τετραγώνου.

Τὸ πεζικόν, ἐσχηματισμένον εἰς τετράγωνον, ὑποδέχεται τὸ ἵππικόν μὲ πυρὰ ἐπὶ παραγγέλματι δι' ἕκαστον μέτωπον.

Ἐπίσης ὅμως ἐπωφελῶς παραγγέλλεται καὶ τὸ τμηματικὸν κατὰ ζυγὸν πῦρ. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἕκαστος ζυγός, ἐκτὸς τοῦ ὀπισθίου, ἀφοῦ πυροβολήσῃ, γονατίζει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος καὶ γεμίξει τὸ ὄπλον, τοῦ ὀπισθεν ἐν τῷ μεταξύ πυροβολοῦντος.

Ὡς ἀπεδείχθη εἰς τοὺς τελευταίους πολέμους, τὸ ἵππικόν ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ ἐν παρατάξει παραμένοντος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ τμηματικὰ πυρὰ κατὰ ζυγούς εἶναι πολὺ προτιμότερα τῶν ὀλικῶν πυρῶν ἐπὶ παραγγέλματι, διότι οὕτως οὐδὲ στιγμὴν μένει ἡσυχος ὁ ἐχθρός.

Περὶ ἀκροβολιστῶν.

Τὸ σύστημα τῶν ομάδων ἀκροβολιστῶν (groupes de tirailleurs) εἰσῆχθη ἐν Πρωσσίᾳ, ὅπως διευθύνῃ τὸ πῦρ τῶν ἀνδρῶν, αἵτινες ὀρίζονται νὰ ἐργασθῶσιν ὡς ἀκροβολισταί, πρὸς δὲ ὅπως ἀποφεύγηται ἡ τῶν πολεμεροδίων σπατάλη.

Τμήμα 7—12 ἀνδρῶν, ὀδηγούμενον ὑπὸ τινος ὑπαξιωματικοῦ, καλεῖται *ὁμάς* 4—6 ἀνδρας, ὀδηγούμενοι ὑφ' ἐνὸς δεκανέως ἢ στρατιώτου 1ης τάξεως, ἀποτελεῖ *ἡμιομάδα*.

Ἡ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ συνένωσις ἀνδρῶν πλείον τῶν 12 καλεῖται *σμήνος*.

Ὁ ἀριθμὸς ομάδων, αἵτινες ἀποστέλλονται εἰς ἀκροβολισμὸν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ καλυπτεοῦ ἐδάφους.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀκροβολιστῶν στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐπομένων βάσεων.

1ον Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροβολιστῶν δέον νὰ περιορίζηται εἰς τὸν ἐλάχιστον χρειώδη.

2ον Αἱ ομάδες δέον νὰ καλύπτωσιν ὀλοσχερῶς τὰ ὀπισθεν αὐτῶν στρατεύματα.

3ον Τὸ ἐν βαδίσματι πῦρ δέον ν' ἀποφεύγηται, καθόσον ἔχει μικρὰ τὰ ἀποτελέσματα.

4ον Τὸ ἐν βαδίσματι πῦρ δέον νὰ ἐκτελεῖται μόνον δσάκις οἱ ἀκροβολισταί ὑποστηρίζουσι προσβολὴν τινα διὰ τῆς λόγης, ἢ δσάκις ἐπιφορτίζονται νὰ σταματήσωσι τὴν ἐχθρικὴν καταδίωξιν.

5ον Πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς οἱ ἀκροβολισταὶ δεόν νὰ μὴ προχωρῶσιν, εἰμὴ καλυπτόμενοι ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἐμποδίων.

6ον Εἰς πᾶσαν γραμμὴν ἀκροβολιστῶν μία τῶν ομάδων εἶναι ἐπιφορτισμένη τὴν γενικὴν τῆς γραμμῆς διεύθυνσιν· ἐπομένως κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν διευθύνσεων αἱ διάφοροι ομάδες κανονίζουσι τὰς κινήσεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς βαδιζούσης πτέρυγος· αἱ ἀποστάσεις δ' αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων κανονίζονται πρὸς τὸ μέρος τοῦ στροφῆως.

7ον Οἱ ἄνδρες τῶν διαφόρων ομάδων δεόν νὰ μὴ συγχέωνται ποτέ.

8ον Οἱ ἀκροβολισταὶ δεόν νὰ μὴ πυροβολῶσιν ἢ εἰς καλὴν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν, ὅπως μὴ ἐξοδεύωσιν ἐπὶ ματαίῳ καὶ ἀσκόπως τὰ πολεμεφόδια.

Περὶ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ομάδος.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ομάδος ὀφείλει νὰ διαθέτῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄνδρας εἰς μέρη προφυλάττοντα αὐτοὺς καὶ εἰς θέσιν ἐπιφέλλῃ σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ὀφείλει νὰ δύναται νὰ τοὺς κυβερνᾷ πάντοτε διὰ ζώσης φωνῆς, πρὸς δὲ νὰ δεικνύῃ αὐτοῖς τὸ σημεῖον τῆς ἐχθρικοῦ γραμμῆς, ὅπερ δεόν νὰ ἐνοχλῶσιν ἐπὶ σκοπῶ καλλίστου ἀποτελέσματος.

Ἐπὶ γενικὴν ἐποψίαν ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῆς ἐνεργείας στρατευμάτων διατεθειμένων ἐν πυκνῇ τάξει. Ἐπομένως ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ομάδος ὀφείλει νὰ συγκεντρώῃ ὁλόκληρον τὴν ἑαυτοῦ προσοχὴν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν ἐχθρικοῦ φαλάγγων, καὶ νὰ παραγγέλλῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ διευθύνωσι τὰ πυράτων πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Ταυτοχρόνως ὀφείλει νὰ δύνηται νὰ ἐνοῆ, κατὰ τὰ κινήματα τῶν στηριγμάτων τοῦ φίλιου στρατοῦ, ποῖον μέλλει νὰ ᾔναι τὸ σημεῖον τῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ

προβολῆς, ὅπως δυνηθῆ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς τελικῆς ἐνεργείας.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ομάδος δεικνύει εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν τὸ εἶδος τῶν ἐκτελεστέων πυρῶν, προσέχων πρὸ παντός, ὅπως οἱ ὑπ' αὐτὸν ἄνδρες μὴ καταχρῶνται ματαίως τὸ πῦρ αὐτῶν, ὅπερ δεόν νὰ παραφυλάττωσι διὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν.

Ἐὰν ἡ ἀνάγκη τὸ καλὴ νὰ πυροβολήσωσιν ἀπὸ μεγάλης σχετικῶς ἀποστάσεως, παραγγέλλει τοῦτο τοῖς καλητέροις σκοπευταῖς.

Εἰς τοὺς πρὸς ἀκροβολιστὰς ἀγῶνας ὀφείλει νὰ χροᾶται πῦρ βραδύ, πλὴν καλῶς διευθυνόμενον.

Τούναντίον, προκειμένου περὶ προπαρασκευῆς ἐνεργείας φάλαγγος προσβολῆς, ὡς ἐπίσης προκειμένης ἀπωθήσεως ἐχθρικοῦ ἐπιθέσεως, ὀφείλει νὰ παραγγέλλῃ πῦρ ταχὺ καὶ καλῶς διατηρούμενον.

Ἡ δὴμας δύναται, κατ' ἐξαιρέσιν μὲν νὰ πυροβολήσῃ συγκροτῆ κατὰ ἐχθρικοῦ ὑποστηρίγματος, ἀρκούντως προσεγγίσαντος, ἢ κατὰ ομάδος ἀξιωματικῶν κατοπτειούτων.

Κατὰ τὴν ἐνεργουμένην ἀνάπτυξιν ὁ ἀρχηγὸς ομάδος εὐρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ· ἀλλ' ἅμα τοποθετήσῃ αὐτοὺς, τίθησιν ἑαυτὸν ὀπισθεν, προσέχων τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς διμοιρίας.

Ὅσάκις ἡ γραμμὴ τῶν ἀκροβολιστῶν βαίνει ἐπὶ τὰ πρόσω, οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ομάδων ὀφείλουσι νὰ προπορεύωνται τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀνδρῶν.

Οἱ ἀκροβολισταὶ, φθάνοντες εἰς ἀπόστασιν ἐντὸς τῆς ῥίπτῆς τῶν ἐχθρικοῦ ὄπλων, ὀφείλουσι νὰ βαίνωσι δρομαίως. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστης ομάδος φροντίζει περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀποστάσεων.

Ὅταν φάλαγξ προσβολῆς μέλλῃ νὰ διαπεράσῃ τὴν γραμ-

μὴν τῶν ἀκροβολιστῶν, ὃ ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος ἀνοίγει τὸ χρειῶδες διάστημα, παραμερίζων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦ· προσέχει ἔπειτα, ὥστε οἱ ἀκροβολισταὶ νὰ παρακολουθῶσι τὴν φάλαγγα τῆς προσβολῆς εἰς τὰ πλευρὰ αὐτῆς, ἀναλαμβάνοντες τὸ βᾶδισμα τῆς φάλαγγος. Εἰς δὲ τὴν στιγμὴν τῆς ἐφόδου συσφίγγει τὰς ἀποστάσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς ὁμάδος ἐπὶ σκοπῷ συνεργείας μετὰ τῆς φάλαγγος.

Κατὰ τὴν προσβολὴν τοποθεσίας τινὸς ἐκάστη ὁμάς, ὁδηγούμενη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς, ὀφείλει ν' ἀναζητῆ ὅπως εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην πρὸ τοῦ στηρίγματος αὐτῆς.

Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁμάδων, τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰς πτέρυγας τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν, ὀφείλουσι πρὸ πάντων νὰ ἐπιβλέπωσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ, ὅπερ δυνατόν νὰ προσβάλλῃ κατὰ πλευρὰν τοὺς ἀκροβολιστάς.

Ἐὰν γραμμὴ τις ἀκροβολιστῶν ἀπειληται ὑπὸ τοῦ ἵππικοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ἀποκαλύπτει τὸ ὑποστήριγμα αὐτῆς καὶ συγκεντροῦται εἰς συστάσεις κατὰ ἐνωμοτίας ἢ καὶ κατὰ διμοιρίας εἰς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ, ὅπως δεχθῆ τὸν ἐχθρὸν διὰ πυρὸς διασταυρουμένου.

Περὶ τῶν ἀσκήσεων τῶν ἀκροβολιστῶν.

(ἐπὶ τοῦ πεδίου ἀσκήσεων.)

Εἰς τὰς ἀσκήσεις ταύτας χρειάζονται τοὐλάχιστον τρεῖς ὁμάδες κατὰ διμοιρίαν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὁμάδων καὶ τῶν ἡμιόμαθων προσδιορίζονται προηγουμένως.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου ἀσκήσεων τῶν ἀκροβολιστῶν εἶναι ν' ἀποκτήσωσιν οἱ στρατιῶται τὴν ἕξιν τοῦ ἀναπτύσσεσθαι, συγκεντροῦσθαι καὶ συνάζεσθαι μὲ τάξιν καὶ ταχύτητα μεγάλην.

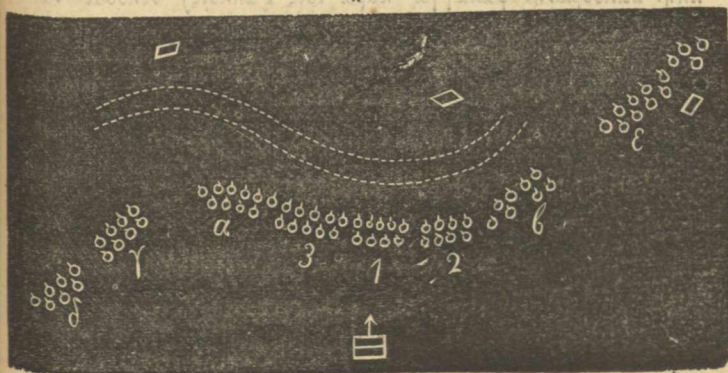
Ὑποτιθεμένου τάγματος εἰς παράταξιν κατὰ φάλαγγας λόχων, καὶ προκειμένου νὰ ἐξέλθωσιν ἄνδρες εἰς ἀκροβολισμὸν,

ὅπως καλύψωσι τὸ μέτωπον (χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, καθόσον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ γράφομεν, δὲν πρόκειται περὶ κανονισμοῦ ἀσκήσεων, ἀλλὰ περὶ γενικῶν ἀρχῶν), ἰδοὺ πῶς τοῦτο ἐνεργεῖται. Τῶν λόχων εὐρισκομένων φαλαγγηδόν, ἡ τελευταία διμοιρία ἐκάστου λόχου ἐξέρχεται εἰς ἀκροβολισμὸν κατὰ ὁμάδας, ἐκτὸς ἂν ὁ ἀρχηγὸς παραγγείλῃ ἄλλως. Αἱ κινήσεις ἐνεργοῦνται βᾶδην μὲν τοῦ λόχου ἱσταμένου, ὀρμαίως δὲ, τούτου βαδίζοντος.

Καὶ τοῦ μὲν εἰς τὸ δεξιὸν λόχου τοῦ δεξιοῦ ἡμιτάγματος οἱ ἀκροβολισταὶ βαίνουσιν εὐθέως ἐπὶ τὰ πρόσω, τοῦ δὲ ἐτέρου δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ—εἰς δὲ τὸ ἀριστερὸν ἡμίταγμα οἱ ἀκροβολισταὶ τοῦ τελευταίου ἀριστεροῦ λόχου βαίνουσιν εὐθέως, οἱ δὲ τοῦ ἐτέρου, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτῶν. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ὀριστικόν· δυνατόν τῶν ἄκρων λόχων οἱ ἀκροβολισταὶ νὰ ἀναπτύσσωνται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, τῶν δὲ διαμέσων λόχων ν' ἀναπτύσσωνται εἰς τὸ διάμεσον, ὅπερ καὶ κάλλιον.

Ἐὰν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν δὲν καταδείξῃ εἰς τὰς ὁμάδας ὠρισμένην διεύθυνσιν, οὗτοι ἀναπτύσσονται ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν ὡς ἐξῆς, ἵνα καλύπτωσι τὸ ὄλον μέτωπον, ὥσι δὲ καὶ ἔτοιμοι διὰ πᾶσιν ἐνδεχομένην κίνησιν τοῦ ἐχθροῦ (σχ. 7.).

Σχ. 7.

α) αναπτύσσεται εις τὴν ἐπέκτασιν τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος.

β) σχηματίζεται ἐπιθετικὸν ἄγκυstron.

γ) σχηματίζεται ἀμυντικὸν ἄγκυstron.

δ) καλύπτει τὴν πλευρὰν τοῦ ὑποστηρίγματος.

ε) ἀπειλεῖ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄμα αἱ διάφοροι δμάδες καταλάβωσι τὰς σχετικὰς αὐταῖς θέσεις, οἱ ἄνδρες πλαγιάζουσι κατὰ γῆς ἢ γονατίζουσι ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδός.

Ὁψέποτε ἐξέρχονται εἰς ἀκροβολισμὸν οὐλαμοὶ πλήρεις, οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δμάδων τῶν πτερύγων βαίνουσιν ἐμπροσθεν, ὅπως δεῖξωσι τὴν διεύθυνσιν τῆς εὐθυγραμμίας, ἢν οἱ ἀκροβολισταὶ δρεῖλουσι νὰ λάβωσι.

Πολλάκις ἐξέρχεται εἰς ἀκροβολισμὸν πλήρης λόχος. Αἱ κινήσεις καὶ τότε ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοὺς γενικοὺς κανόνας, περιῶν ἀνωτέρω εἶρηται.

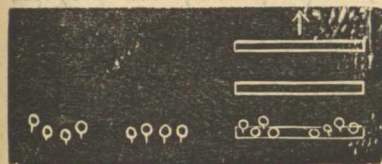
Λόχοι πλήρεις ἐξέρχονται εἰς ἀκροβολισμὸν κυρίως ὅπως καλύψωσι τὸ μέτωπον καὶ τὰς πλευρὰς μεγάλων στρατιωτικῶν δμάδων.

Ὁσάκις εἰς φάλαγγας λόχων (ἢ διάταξις αὕτη εἰσῆχθη ἀπὸ τινος ἐν Πρωσσίᾳ, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν διπλὴν καλουμένην φάλαγγα παρὰ τοῖς Γάλλοις) θέλουσι νὰ μεταχειρισθῶσιν ἀκροβολιστὰς εἰς τὰ διάμεσα, ἢ τελευταία δμοιρία διανέμεται τὸ μὲν ἥμισυ δεξιᾶ, τὸ δ' ἕτερον ἀριστερὰ τῆς φάλαγγος, καὶ διευθύνει πῦρ ζωηρότατον κυρίως κατὰ τῶν ὑποστηρίγμάτων τῶν ἀκροβολιστῶν τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς.

Προκειμένου νὰ καλυφθῇ ὑπὸ ἀκροβολιστῶν φάλαγγε προσβολῆς, ἢ ἐπὶ κεφαλῆς δμοιρία (τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τμήμα) βαίνει ἐμπρὸς τῆς φάλαγγος εἰς ἀπόστασιν 20—30 βημάτων, ἀναπτύσσεται, διευθύνει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ζωηρότατον πῦρ, καὶ

κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πραγματικῆς ἐπιθέσεως ἀποσύρεται εἰς τὰ διάκενα. Προκειμένου νὰ καλυφθῇ ἡ ὑποχώρησις φάλαγγος, οἱ πρὸς τοῦτο ἀκροβολισταὶ χορηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ὀπισθεν τμήματος τῆς φάλαγγος, ὅπερ ἀναπτύσσεται ἐπὶ τόπου (σχ. 8).

σχ. 8.

Πολλάκις ὅμως δρίζεται ἐπὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φάλαγγος τμήμα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διχοτομεῖται καὶ ἀνοίγει δεξιᾶ καὶ ἀριστερὰ, ὅπως ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν χρειώδη τόπον πρὸς διάθασιν τῆς φάλαγγος. Ἄμα δὲ αὕτη διέλθῃ, οἱ ἀκροβολισταὶ ἀναπτύσσονται.

Πολλάκις ὀλόκληρος λόχος προσδιορίζεται ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν γραμμὴν τῶν ἀκροβολιστῶν· τότε τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τμήμα ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς γραμμῆς, τὰ δ' ἕτερα τῆς πτέρυγος.

Γραμμὴ ἀκροβολιστῶν ἐν ὑποχωρήσει ὑποχωρεῖ οὕτως, ὥστε νὰ κατέχῃ τὰ πλευρὰ τῆς θέσεως, ἐφ' ἣν εὐρίσκεται τὸ στράτευμα, ὅπερ προστατεύει. Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ θέσει των οἱ ἀκροβολισταὶ ἐξακολουθοῦσι τὸν ἀγῶνα, ἐὰν μὴ τοὺς ἀνακλέσωσι.

Ἐν γραμμῇ μάχης ἡ ὑποχώρησις τῶν ἀκροβολιστῶν ἐνεργεῖται ἐπὶ ὑποδείξει τῆς θέσεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γραμμῆς καὶ πρὸς τὸ μέρος τὸ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένον.

Ἐπὶ γενικὴν ἔποψιν δρίζεται ἐπ' ἀκροβολισμῶ τὸ τμήμα τὸ πλησιέστερον τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ σύνθηδες πῦρ τῶν ἀκροβολιστῶν εἶναι ἀργόν· ἐὰν ὅμως παραγγελθῇ πῦρ ταχύ, τὰ ὑποστηρίγματα, ἅμα τὸ σύνθημα δοθῇ, προβαίνουσι εἰς τὴν γραμμὴν τῶν ἀκροβολιστῶν πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἐνεργείας.

Εἰς τὰς ἀλλαγὰς διευθύνσεως ἢ συστάς τῆς πτέρυγος, πρὸς ἣν ἢ ἀλλαγὴ, τίθεται πάραυτα ἐν τῇ νέᾳ διευθύνσει· ἢ δὲ βαδίζουσα ἄκρα πτέρυξ ἐκτελεῖ τὴν ἀλλαγὴν διευθύνσεως βήματι ζωηρῷ.

Οἱ στρατιῶται δέον ν' ἀσκῶνται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὅτε ἢ φάλαγξ ἔκαμε μεταβολὴν, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν ὁ ἐχθρὸς παρουσιάζηται αἰφνης πρὸς τὰ ὀπίσθια μεμονωμένης φάλαγγος.

Περὶ ὑποστηρίγματων.

Πᾶσα γραμμὴ ἀκροβολιστῶν παρακολουθεῖται ὑφ' ἐνὸς ὑποστηρίγματος. Ἐν τῷ πεδίῳ τίθεται 100 βήματα ἔμπροσθεν τοῦ λόχου καὶ παρακολουθεῖ τὸς ἀκροβολιστὰς κατὰ 150 βήματα ὀπισθεν. Ἐὰν λόχος τις ἦναι ἐν φάλαγγι κατ' οὐλαμούς, ἐξῆλθε δὲ εἰς ἀκροβολισμὸν μία διμοιρία, τὸ ὑποστήριγμα ἀποτελεῖται ὑπὸ διμοιρίας. Ἐὰν δλόκληρος οὐλαμὸς διατελῇ εἰς ἀκροβολισμὸν, τὸ ὑποστήριγμα τοῦ ἔσεται ἐπίσης οὐλαμὸς.

Εἰς τὰς ὑποχωρήσεις, καθ' ἃς ἐξέρχονται ἀκροβολισταί, τὸ ὑποστήριγμα αὐτῶν ἀποσπᾶται τῆς φάλαγγος, ὅτε οἱ ἀκροβολισταί εὐρεθῶσιν 150 ἀπὸ ταύτης βήματα.

Αἱ περιπέτειαι τῆς μάχης ὑποχρεοῦσι συχνάκις νὰ ὑποστηρίχθωσι καὶ αἱ δύο πτέρυγες τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν διὰ ὑποστηρίγματων. Τὰ ὑποστηρίγματα ταῦτα φέρονται ζωηρῶς εἰς 50 βημάτων ἀπόστασιν ὀπισθεν τοῦ κέντρου τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν, οὓς πρόκειται νὰ ὑποστηρίξωσι, καὶ πλαγιάζουσι κατὰ γῆς.

Συμβαίνει δλόκληρος ὁ λόχος νὰ ὀδηγηθῇ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν, ὅταν πρόκηται διὰ τοῦ πυρὸς νὰ παραχθῇ μέγα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀποτελεσμα. Ἐπειδὴ δὲ ἢ κίνησις αὕτη πρέπον νὰ γίνηται μετὰ τῆς μεγαλητέρας ταχύ-

τητος, ἐκτελεῖται αὕτη δρομαίως. Τούτου γενομένου, οἱ μὲν πραγματικοὶ ἀκροβολισταὶ πυροβολοῦσι πῦρ ταχύ, ἐνῶ δ' λόχος πυροβολεῖ πῦρ συγκροτί.

Ἐὰν θέλῃ τις νὰ προσβάλλῃ πτέρυγάν τινα τοῦ ἐχθροῦ διὰ ἀκροβολιστῶν, ἀναπτύσσει τὸ τμήμα τῶν στρατευμάτων, ἀτίνα προορίζει διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην, καὶ φέρει αὐτὸ μέχρι τῆς διευθύνσεως τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν· ἐκεῖθεν δ' ἐφορμᾷ τὸ τμήμα τοῦτο δρομαίως πρὸς θέσιν κατάλληλον, ὅθεν νὰ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ βλάβας τῷ ἐχθρῷ.

Οἱ ἀκροβολισταὶ οὔτοι παρακολουθοῦνται ὑπὸ ἰσχυροῦ ὑποστηρίγματος.

Σύστασις, σὺναξις.

Προκειμένου ν' ἀποσυρθῶσιν ὁμάδες ἢ διμοιρίαι ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν ἀκροβολιστῶν, παραγγέλλεται αὐτοῖς ὑποχώρησις ἐπὶ 50 βήματα ὀπισθεν τῆς γραμμῆς ταύτης· ἐκεῖ δὲ συναθροίζονται καὶ ὀδηγοῦνται ἐν πυκνῇ τάξει ὀπισθεν τῆς φάλαγγος.

Πρὸς συνάθροισιν δλοκλήρου τῆς γραμμῆς παραγγέλλεται μεταβολή, ἢ δὲ γραμμὴ βαίνει ὑποχωροῦσα καὶ συσπειρουμένη διαδοχικῶς καὶ ὀδηγεῖται ὀπισθεν τῆς φάλαγγος.

Ἡ σὺναξις παραγγέλλεται κατὰ τὴν ἐμφάνισιν ἰππικοῦ, ὅπερ καὶ εὐκόλως ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως δύναται νὰ φανῇ. Ἄμα τὸ ἰππικὸν φανῇ, αἱ ὁμάδες συσπειροῦνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ὑποχωροῦσιν οὕτως, ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι τὴν φάλαγγα πρὸ τῆς τοῦ ἰππικοῦ ἐλεύσεως. Πάραυτα τότε σχηματίζεται ἢ κατὰ τοῦ ἰππικοῦ φάλαγξ.

Ἐὰν ὁμως οἱ ἀκροβολισταὶ ᾧσι πλέον τῶν 100 βημάτων ἀπὸ τῆς φάλαγγος, σχηματίζουσι κύκλον, προσέχοντες νὰ μὴ καλύπτωσι τὰ πυρὰ τῶν ὀπισθεν στρατευμάτων.

Ἐὰν τύχῃ εἰς ἀκροβολισμὸν δλόκληρος ὁ λόχος, τότε, κατὰ

τάς περιστάσεις, σχηματίζει οὗτος τὴν πυκνὴν φάλαγγα ἐπὶ τοῦ κέντρου ἢ ἐπὶ τινος τῶν πτερύγων.

Προβολὴ διὰ τῆς λόγχης.

Ἡ διὰ τῆς λόγχης προσβολή, ἔστω καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἀσκήσεων, δέον νὰ ἐνεργῆται μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἐνεργητικότητος, ὅπως ὁ στρατιώτης δύναται νὰ πεισθῆ ὅτι οὐδὲν ἀνθίσταται εἰς τὴν προσβολὴν αὐτοῦ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέον νὰ συνειθίζῃ ὁ στρατιώτης νὰ βαδίζῃ μὲ βῆμα ταχὺ καὶ ἀσφαλές, νὰ προτεινῇ τὴν λόγχην εἰς 20 βημάτων ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν, καὶ νὰ ἐφορμᾷ κατ' αὐτοῦ μετὰ κραυγῶν.

Τὸ ἐφορμῶν σῶμα δέον νὰ διατελῇ συνηνωμένον καὶ οἱ ζυγοὶ νὰ ᾧσι καλῶς συνηνωμένοι.

Οἱ ἀκροβολισταὶ, συγκροτούμενοι καθ' ὁμάδας, συνοδεύουσι τὴν φάλαγγα τῆς προσβολῆς. Ἀπὸ τῆς παραδοχῆς τῶν ὀπισθογεμῶν ὅπλων ἐφάνη ἀναγκαῖον τὰ τελευταῖα 150 βήματα νὰ γίνωνται δρομαίως.

Διακρίνονται τέσσαρα εἶδη προσβολῆς διὰ τῆς λόγχης·

1ον προσβολὴ ἐν παρατάξει.

2ον » ἐν φάλαγγι.

3ον » ἐν διεσκορπισμένῃ τάξει.

4ον » ἐν ἀκροβολιστικῇ τάξει.

Περὶ τῆς ἐν παρατάξει προσβολῆς διὰ τῆς λόγχης.

Ἡ προσβολὴ αὕτη τίθεται ἐν ἐνεργείᾳ, ὁπότεν ὁ λόχος ἐδρισκόμενος ἐν παρατάξει πυροβολήσῃ καὶ πρόκηται νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ πυρός διὰ τῆς συγκρούσεως. Ἐν τῇ αὐτῇ περιστάσει ἡ προσβολὴ γίνεται τροχάδην μέχρις 150 βημάτων ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην τὸ βῆμα μεταβάλλεται εἰς δρομαῖον, ὅταν δ' ἡ γραμμὴ φθάσῃ εἰς 20

ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ βήματα, παραγγέλλεται ἡ σύσφιξις τῶν στοίχων καὶ ἡ πρότασις τῆς λόγχης. Αἱ ἀποστάσεις καὶ τὸ εἶδος τοῦ βαδίσματος ἀλλοιοῦνται πολλάκις κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους.

Προκειμένης προσβολῆς κατὰ φάλαγγος, αἱ πτέρυγες ποιοῦνται προσβολὴν περιβάλλουσαν.

Μεμονωμένος λόχος ἀναγκαίως συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ ἀκροβολιστῶν.

Περὶ τῆς κατὰ φάλαγγα προσβολῆς.

Εἰς μεγάλην ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν ἡ φάλαγγς τῆς προσβολῆς ἔχει πρὸ αὐτῆς ἀκροβολιστὰς, οἵτινες καλύπτουσι τὴν κίνησιν. Ὄταν ἡ ἀπόστασις ᾔηται ἡ καταντήση μικρὰ, οἱ ἀκροβολισταὶ εὐρίσκονται κατὰ τὰ διάμεσα κενά.

Τὰ τύμπανα (οἱ Πρῶτσοι ἔχουσι τύμπανα), συνοδεύοντα τὴν φάλαγγα ἐν προσβολῇ, δὲν κρούονται εἰμὴ ὅταν αὕτη φθάσῃ τὴν γραμμὴν τῶν ἀκροβολιστῶν, ὅπως ὅσον οἶόν τε ἀργότερον διαγνώσῃ ὁ ἐχθρὸς τὴν κίνησιν.

Δέον νὰ προειδοποιῆται ἡ γραμμὴ τῶν ἀκροβολιστῶν ἂν ὀφείλει νὰ προπορευθῇ τῆς προσβαλλούσης φάλαγγος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πορείας καὶ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὰ διάμεσα κενά κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συγκρούσεως, ἢ ἂν ὀφείλει νὰ πλαγιάσῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ μένῃ ἐκεῖ, ὅπως καλύψῃ τὴν υποχώρησιν, εἰς ἣν περίπτωσιν ἀποκρουσθεῖσα ἡ φάλαγγς προσβολῆς ὀπισθοχωρήσῃ.

Ἀφιχθεὶς εἰς 150 βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὁ ἐν φάλαγγι λόχος, ἀναλαμβάνει τὸ δρομαῖον βῆμα. Ἡ φάλαγγς τοῦ λόχου ἔχει αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι συντελεῖ εἰς τὸ νὰ κρατῇ τοὺς ἄνδρας συσσωματωμένους καὶ συμβαδίζοντας καὶ μὲ τὸ δρομαῖον βῆμα, ἐνῶ τοῦτο δυσκόλως κατορθοῦ-

ται με φάλαγγα ὄγκου μεγαλύτερου.— Ἄμα τοῦτο ἐκτελεσθῆ, τὰ τύμπανα κρούουσιν. Οἱ ἀκροβολισταὶ (ἂν δὲν ἔλαβον ἄλλην παραγγελίαν) προπορεύονται τῆς φάλαγγος δρομαίῳ ἐπίσης βήματι χωρὶς νὰ πυροβολῶσιν, ἀποτελοῦσιν δὲ ομάδας καὶ ἐφορμῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ με προτεταμένην λόγχην.

Τοιοῦτοι οἱ γενικοὶ κανόνες διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου πάλην.

Κατὰ τὴν προσβολὴν τοποθεσίας αἱ ομάδες μένουσι 30—40 βήματα ἔμπροσθεν τοῦ μετώπου, φροντίζουσαι νὰ εἰσχωρήσωσιν ἐντὸς τῆς τοποθεσίας καὶ νὰ παραγάγῃσι τὴν ἀταξίαν εἰς τὰς ἐχθρικὰς τάξεις. Ἡ εἰδικὴ τῶν ομάδων τῶν ἀκροβολιστῶν ἀποστολὴ εἶναι ἡ κατάληψις τῶν ἐδαφικῶν ἐμποδίων καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἐκδίωξις τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ λόχος διευθύνεται πρὸς τὸ σημεῖον, ἐνθα ἡ ἐπιτυχία φαίνεται ὅτι εἶναι εὐκολωτέρα· δέον δὲ νὰ συμβουλευθῆται ὁ στρατιώτης νὰ προτείνῃ ὅσον τάχιον τὴν λόγχην ἄνευ τῆς κινήσεως τοῦ «φέρετε ἄρμ», καὶ νὰ ἐκφέρῃ ταυτοχρόνως μεγάλαν κραυγάν.

Ἐὰν ἡ ἐφοδος ἀποτύχῃ, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς παραγγέλλει τὴν ὑποχώρησιν. Οἱ ἀκροβολισταὶ συνοδεύουσι τὸν λόχον, καὶ δὲν σταματοῦσιν ἢ κατὰ τὸ παράγγελμα «ἄλτ», ὁπότε καὶ ἀναπτύσσονται καὶ ἄρχονται ζωηροτάτου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πυρός.

Περὶ τῆς προσβολῆς κατὰ διεσκορπισμένην τάξιν.

Ἡ τοιαύτη προσβολὴ τελεῖται ἐπὶ σκοπῷ

1ον τοῦ προκαταλαβεῖν ἐξαπίνης ἐχθρικήν τινα φάλαγγα, καὶ περιβαλεῖν αὐτὴν πανταχόθεν.

2ον τοῦ ἀπωθῆσαι προσβολὴν ἐχθρικήν, οἷοςδήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ σχηματισμός, ἐν ᾧ τις διατελεῖ.

3ον τοῦ προσβαλεῖν κανονστοιχίαν τινὰ εἰς κεκομμένον ἔδαφος.

4ον προσβολῆς καὶ περικυκλώσεως ἐξεχούσης τινὸς γωνίας, δάτους, χωρίου, ἢ μεμονωμένου οἰκήματος.

Ὅπως ἐπιτύχῃ προσβολὴ ἐν τάξει διεσκορπισμένη, ἀνάγκη νὰ ἐνεργῆται μετὰ σπουδῆς καὶ νὰ ἐπιπίπτῃ τις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐξαπίνης.

Ἄμα ὁ ἐχθρὸς κυκλωθῆ, ὁ διοικῶν παραγγέλλει τὴν προσβολὴν.

Εἰς τὸ δεδομένον σημεῖον ἡ παράγγελμα οἱ πάντες προτείνουσι τὴν λόγχην καὶ ὀρμῶσιν ἐπὶ τὸν ἐχθρόν.

Ἡ τοιαύτη προσβολὴ ἐκτελεῖται ἐν οἰαδήποτε διατάξει διατελεῖ ὑπάρχων ὁ λόχος.

Ἐὰν οἱ ἄνδρες διατελῶσι διεσκορπισμένοι, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς συναθροίζει πλείστας ομάδας περὶ ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐφοδον, ἐν ᾧ χρόνῳ αἱ πτέρυγες περικυκλοῦσι καὶ προσβάλλουσι τὰ πλευρά τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς κεκομμένον ἔδαφος καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας θέσεων, ἐνθα ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἀλλοιοῦται διαρκῶς, αἱ δὲ τακτικαὶ μονάδες ἅπασαι ἀπολήγουσιν εἰς τὸν διεσκορπισμόν, ὁ καλῆτερος τρόπος τῆς προσβολῆς εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος.

Ἐπιτυχούσης τῆς προσβολῆς, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς παραγγέλλει ζωηρότατον πῦρ κατὰ τοῦ ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ, ἢ καὶ στέλλει εἰς καταδίωξίν του. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει μέρος τῶν στρατευμάτων τῆς προσβολῆς, ἐκ προοιμίων δρισθὲν, καταδιώκει τὸν ἐχθρόν μετὰ ζήσεως, ἐνῶ οἱ λοιποὶ συγκροτοῦσιν ἐκ νέου τὴν φάλαγγα, ὅπως χρησιμεύσωσιν αὐτοῖς ὡς ὑποστήριγμα.

Τῆς προσβολῆς ὅμως ἀποτυγχανούσης, οἱ ἐφορμήσαντες ὑποχωροῦσι καὶ ἀκολουθοῦσι τὴν διεύθυνσιν, ἣν τοῖς δεικνύει ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. Ἡ ὑποχώρησις δέον νὰ καλύπτηται ὑπὸ ἀκροβολιστῶν.

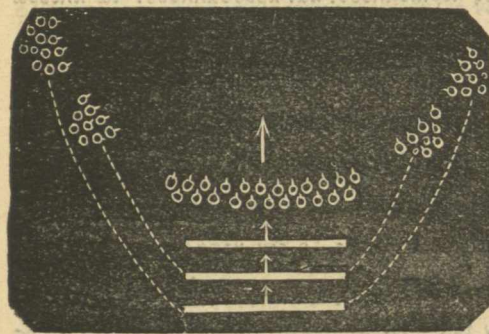

Ἄμα δυνατόν, ἀποκαθίσταται ἡ τάξις εἰς τὰ ἀπωθισθέντα στρατεύματα καὶ ἀνασυγκροτεῖται ἡ φάλαγγξ.

Ἐὰν τὰ ὑποχωροῦντα στρατεύματα εὕρωσιν ἐπωφελεῖ τινα τοποθεσίαν, σταματῶσιν, ὅπως ἀναλάβωσιν ἐκ νέου τὴν ἐπίθεσιν, ἅμα παρουσιασθῆ εὐνοϊκὴ τις περίστασις, ἢ ὅπως ἀντιστῶσι κατὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου καταδιώξεως, λαμβάνοντα σχηματισμὸν κύκλου ἢ τετραγώνου, ἢ οἷον ἄλλοτε, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῆς τοποθεσίας.

Εἰς προσβολὴν μετωπηδὸν γινομένην ὁ πρῶτος οὐλαμὸς μένει ἀνεπτυγμένος, αἱ δὲ διμοιρίαι τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν ἐτέρων οὐλαμῶν ἀποτελοῦσι τὴν δεξιὰν καὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς προσβολῆς (σχ. 9.).

σχ. 9.

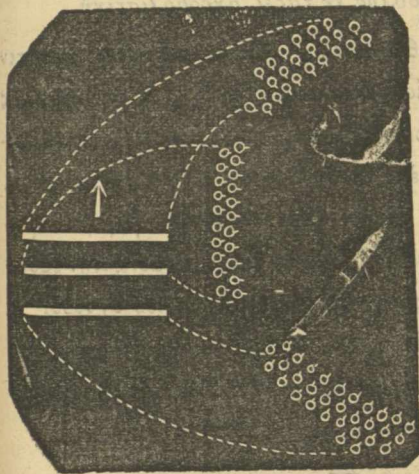

Εἰς περιστάσεις εἰδικὰς δύναταί τις ν' ἀποτελέσῃ τὰς πτέρυγας τῆς προσβολῆς διὰ τῶν δύο πρώτων οὐλαμῶν, τοῦ τελευταίου ἀποτελοῦντος τὸ κέντρον αὐτῆς· ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ὀφείλει νὰ πράξῃ οὕτω ἡ κεφαλὴ φάλαγγος, ἐξερχομένη στενωποῦ τινος ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς εὕρισκῆται εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ λόχου, ἢ ἐν διεσκορπισμένῃ τάξει, ἢ προσβολὴ θέλει ἐκτελεῖσθαι ἀποτελουμένων τῶν πτερύγων τῆς προσβολῆς διὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου οὐλαμοῦ, ἐνῶ ὁ δεῦτερος συγκροτεῖ τὰ κέντρον (σχ. 10.).

Λόχος ἐν φάλαγγι κατὰ διμοιρίας προσβάλλει ἐν τάξει διεσκορπισμένη ἐπὶ τῆ βάσει τῶν αὐτῶν ἀρχῶν.

σχ. 10

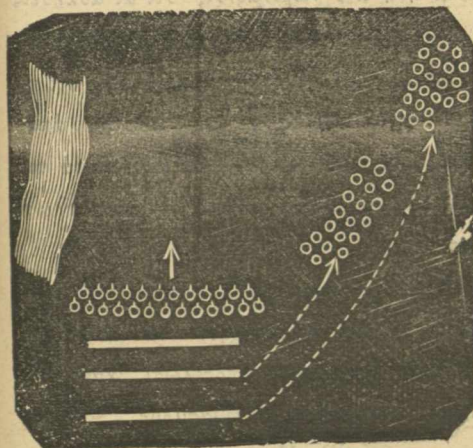

Ἐὰν ὁ λόχος ᾖ ἀνεπτυγμένος, ὁ κεντρικὸς οὐλαμὸς μένει συσσωματωμένος.

Ἐὰν πρόκηται νὰ διευθύνῃ τις προσβολὴν κατὰ τινος τῶν πλευρῶν τοῦ ἐχθροῦ, παραγγέλλει στροφὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐχθρικῆς πτέρυγος, ἣν πρόκειται νὰ προσβά-

λῃ. Τὸ παράγγελμα «ἐμπρός» δίδεται, ὅταν ὁ 1ος οὐλαμὸς ἢ ἡ 1η διμοιρία εὕρεθῇ εἰς δεῦθυσιν παράλληλον τῆς ἐχθρικῆς πτέρυγος.

σχ. 11.

Ἡ πραγματικὴ προσβολὴ ἐνεργηθήσεται τότε καθ' ὃν εἰδείξαμεν τρόπον.

Διὰ νὰ προσβάλωμεν ἐν μόνον πλευρῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἐπὶ σκοπῷ π.χ. νὰ τὸ σπρώξωμεν ἐπὶ τι ἀνυ-

πέρβλητον ἐμπόδιον, ὁ 1ος οὐλαμὸς βαίνει ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν ἐν

πυκνή τάξει, ἐνῶ οἱ ἕτεροι δύο τὸν προσβάλλουσι κατὰ πλευρὸν καὶ ἐν διεσκορπισμένῃ τάξει (σχ. 11.).

Περὶ τῆς προσβολῆς ἐν τάξει ἀκροβολιστικῇ.

Ἡ προσβολὴ ἀκροβολιστικῶς πραγματοποιεῖται κατόπιν συμπεφωνημένου σημείου, ἅμα τοῦτο δοθῆ, οἱ δ' ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ομάδων συναθροίζουσι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν, καὶ αἱ διάφοροι ομάδες ὁμῶσιν ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν τῇ λόγχῃ προτεταμένη.

Τὰ ὑποστηρίγματα αὐτῶν παρακολουθοῦσι βήματι δρομαίῳ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, εἶναι δὲ ἐπιφορτισμένα τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐνεργείας τῶν ὑποστηριγμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς προσβολὴν κατὰ σημείου ὠρισμένου τῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ αἱ ομάδες, προειδοποιηθεῖσαι, διευθύνονται συγκεντρικῶς κατὰ τοῦ σημείου, ὅπερ πρόκειται νὰ κτυπήσῃ.

Ἄναχωροῦντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι οἱ ἀπλούστεροι τακτικοὶ σχηματισμοὶ εἶναι καὶ οἱ καλῆτεροι, δὲν διτάζομεν νὰ συστήσωμεν αὐτοὺς, ὅπως ἐνεργῶνται ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἀσκήσεων, διότι εἶναι ἤδη ἀνεγνωρισμένον, ὅτι αἱ ἀσκήσεις ἐνισχύουσι τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν, αὐτοὶ δὲ οἱ διοικηταὶ αὐτῶν ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τούτων. Ἐχομεν πεποίθησιν, ὅτι τὰ στρατεύματα τὰ συνειθισμένα εἰς τὰς κινήσεις ταύτας ἀποκτῶσι τὴν βεβαιότητα, ὅτι δύναται ν' ἀνθέξῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὅλους τοὺς σχηματισμοὺς καὶ νὰ τὸν προσβάλλῃ καὶ ἐν διεσκορπισμένῃ τάξει.

Ἄλλως τε αἱ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἀσκήσεων ἐφαρμογαὶ μωφόνουσι τοὺς ἀξιωματικούς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν κινήσεων, ὅπως ἐν ὥρᾳ πραγματικῆς ἐφαρμογῆς ἀποτελῶσι, κατὰ τὰς περιστάσεις, οἷουςδὴποτε ἀναγκαίους συνδυασμούς.

(Ἐκ Πρωτικῶν πηγῶν)